

3299A

19/7/00

28 JULI 2000

RAAD VAN STATE, AFDELING ADMINISTRATIE.

A R R E S T

nr. 88.984 van 14 juli 2000
in de zaken A. 74.381/X-9062
79.015/X-8237.

- I. In zake :
1. Jean-François BOUCQUEAU,
 2. Georges BOUCQUEAU (overleden),
Rechtsgeding hervat door :
 - I. Bénédicte BOUCQUEAU,
 - II. Sylviane BOUCQUEAU en haar kinderen
 1. Quentin DESCANTONS de MONTBLANC,
 2. Sophie DESCANTONS de MONTBLANC,
 3. Florence DESCANTONS de MONTBLANC,
 - III. Jean-François BOUCQUEAU en zijn kinderen,
 1. Charlotte BOUCQUEAU,
 2. Virginie BOUCQUEAU,
 3. Laurent BOUCQUEAU,
 3. Lucie LIPPENS,
die woonplaats kiezen bij
Advocaat D. LINDEMANS,
kantoor houdende te 1000 BRUSSEL,
Keizerslaan 3

tegen :

het Vlaamse Gewest, vertegenwoordigd
door de Vlaamse regering,
dat woonplaats kiest bij
Advocaat B. STAELENS,
kantoor houdende te 8000 BRUGGE,
Canadesen Hof,
Bevrijdingslaan 4, bus 1.

- II. In zake :
1. Jean-François BOUCQUEAU,
 2. Cécile VAN DER HAEGEN,
 3. Felix EMMERECHECHTS,
 4. Lucie LIPPENS,
die woonplaats kiezen bij
Advocaat D. LINDEMANS,
kantoor houdende te 1000 BRUSSEL,
Keizerslaan 3

tegen :

het Vlaamse Gewest, vertegenwoordigd
door de Vlaamse regering,
dat woonplaats kiest bij
Advocaat B. STAELENS,
kantoor houdende te 8000 BRUGGE,
Canadesen Hof,
Bevrijdingslaan 4, bus 1.

D E R A A D V A N S T A T E, X e K A M E R,

Gezien het verzoekschrift dat Jean-François BOUCQUEAU, Georges BOUCQUEAU en Lucie LIPPENS op 16 mei 1997 hebben ingediend om de vernietiging te vragen van het besluit van 17 februari 1997 van de Vlaamse minister van Cultuur, Gezin en Welzijn waarbij op de lijst van voor bescherming vatbare monumenten en stads- en dorpsgezichten wordt opgenomen, als monumenten : de hoeve Groot Amelgem, omvattende het woonhuis, de stalvleugel, de "Duivelsschuur" en het bakhuisje, gelegen te Meise (Brussegem), Amelgemstraat 5, en de hoeve Klein Amelgem, omvattende het woonhuis, een dienstvleugel, twee stalvleugels en een langsschuur, gelegen te Meise (Brussegem), Amelgemstraat 7, en als dorpsgezicht : het gehucht Amelgem en de omgeving van de hoeven Groot en Klein Amelgem, te Meise, Merchtem en Wemmel;

Gezien het verzoekschrift dat Jean-François BOUCQUEAU, Cécile VAN DER HAEGHEN, Felix EMMERECHE en Lucie LIPPENS op 18 juni 1998 hebben ingediend om de vernietiging te vragen van het besluit van 17 maart 1998 van de Vlaamse minister van Cultuur, Gezin en Welzijn waarbij worden beschermd als monument: de hoeve Groot Amelgem, omvattende het woonhuis, de stalvleugel, de "Duivelsschuur" en het bakhuisje, gelegen te Meise (Brussegem), Amelgemstraat 5, en de hoeve Klein Amelgem, omvattende het woonhuis, een dienstvleugel, twee stalvleugels en een langsschuur, gelegen te Meise

(Brussegem), Amelgemstraat 7, en als dorpsgezicht : het gehucht Amelgem en de omgeving van de hoeven Groot en Klein Amelgem, te Meise, Merchtem en Wemmel;

Gelet op het arrest nr. 81.382 van 28 juni 1999 waarbij de schorsing van de tenuitvoerlegging van het bestreden besluit wordt bevolen, en de uitspraak over de bijdrage in de betaling van de kosten van de vordering tot schorsing wordt uitgesteld;

Gezien de regelmatig gewisselde memories van antwoord en van wederantwoord in de zaak A. 74.381;

Gezien het verzoekschrift tot voortzetting van de tussenkomende partij van 12 juli 1999 in de zaak A. 79.015;

Gezien de regelmatig gewisselde memories van antwoord en wederantwoord in de zaak A. 79.015;

Gezien de verslagen opgemaakt door Eerste Auditeur E. HAESBROUCK;

Gelet op de beschikking van 28 juli 1999 die de neerlegging ter griffie van het verslag en van het dossier gelast in de zaak A. 74.381;

Gelet op de beschikking van 22 december 1999 die de neerlegging ter griffie van de verslagen en van het dossier gelast in de zaak A. 79.015;

Gelet op de kennisgeving van het verslag aan partijen en gezien de regelmatig gewisselde laatste memories in de zaak A. 74.381;

Gelet op de kennisgeving van het verslag aan partijen en gezien de laatste memorie van de verwerende partij in de zaak A. 79.015;

Gelet op de beschikkingen van 22 mei 2000 en 30 mei 2000 waarbij de terechtzitting bepaald wordt op 21 juni 2000;

Gehoord het verslag van Staatsraad J. LUST;

Gehoord de opmerkingen van Advocaat D. LINDEMANS die verschijnt voor de verzoekende partijen, en van Advocaat N. DE CLERCQ die, loco Advocaat B. STAELENS verschijnt voor de verwerende partij;

Gehoord het advies van Eerste Auditeur E. HAESBROUCK;

Gelet op titel VI, hoofdstuk II, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973;

Overwegende dat de beroepen samenhang vertonen; dat er reden is om ze te voegen;

Overwegende dat de hoeven Groot Amelgem en Klein Amelgem en het gehucht Amelgem en omgeving een eerste keer als monument, respectievelijk dorpsgezicht zijn beschermd bij ministerieel besluit van 19 december 1994; dat de Raad van State het besluit bij arrest nr. 57.161 van 21 december 1995 heeft vernietigd; dat het arrest overwoog dat het gehucht Amelgem en omgeving niet kon worden ingepast in het begrip "dorpsgezicht" zoals artikel 2, 3°, van het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten dat definieerde; dat de definitie bij decreet van

22 februari 1995 is gewijzigd; dat daarna de procedure tot bescherming van de hoeven en van het gehucht Amelgem en omgeving is overgedaan en de bestreden ministeriële besluiten zijn tussengekomen; dat Jean-François BOUCQUEAU eigenaar is van de hoeve Klein Amelgem en Felix EMMERECHTS eigenaar van de hoeve Groot Amelgem; dat alle verzoekende partijen gronden bezitten of exploiteren binnen het beschermde dorpsgezicht;

Overwegende dat verzoekende partijen tegen de besluiten een tweede middel aanvoeren :

"genomen uit de schending van de artikelen 2 en 5 van het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van de monumenten en de stads- en dorpsgezichten, van artikel 3 van het decreet van 16 april 1996 houdende bescherming van landschappen, evenals van het gezag van gewijsde van het arrest nr. 57.161, van 21 december 1995 van de Raad van State,

doordat de site, bestaande uit de twee hoeven en hun zeer ruime 'omgeving' en een aangrenzende wijk Amelgem, worden beschermd als resp. monumenten en dorpsgezicht,

terwijl indien en voor zover de beschermde site, bestaande uit de als monumenten gerangschikte hoeven en de als dorpsgezicht beschermde omliggende landbouwgronden, werkelijk door haar totaalkarakter een intrinsieke waarde heeft, (zij) desgevallend enkel met toepassing van de wet van 7 augustus 1931 op het behoud van monumenten en landschappen, in haar totaliteit als landschap had kunnen worden beschermd; zoals de Raad van State in zijn voormeld arrest heeft geoordeeld";

Overwegende dat in een vijfde middel, tweede onderdeel, verzoekende partijen tegen de bestreden besluiten doen gelden dat de perimeter van het dorpsgezicht zonder enige rechtens aanvaardbare grondslag is vastgesteld, ofschoon de geografische uitgestrektheid van een dorpsgezicht steun moet vinden in een rechtmatig motief; dat zij toelichten dat de verantwoording voor de perimeter, dat hij zou overeenkomen met het historische abdijdomein, bezwaarlijk kan worden ingepast in de verruimde betekenis van dorpsgezicht, namelijk "de

'directe' omgeving in de zin van een in oppervlakte beperkte buurt van een monument", en dat er geen sprake is van "visuele eenheid";

Overwegende dat, in de memories van antwoord, verwerende partij met betrekking tot het tweede middel antwoordt dat de Raad van State in het arrest nr. 57.161 oordeelde dat de bescherming van de onbebouwde gehelen rondom de monumenten niet kan ingepast worden in het begrip "dorpsgezicht" zoals bepaald door het decreet van 3 maart 1976, dat intussen dat begrip gewijzigd is, dat de decreetgever daarbij tegemoet kwam aan de noodzaak tot bescherming van de omgeving van een monument, die dikwijls deel uitmaakt van een historische evolutie die mee de waarde van het monument zelf bepaalt, en dat rekening houdend met de nieuwe definitie de bescherming van de omgeving van de hoeven Groot en Klein Amelgem wel mogelijk is; dat verwerende partij met betrekking tot het tweede onderdeel van het vijfde middel repliceert dat de begrenzing van het dorpsgezicht duidelijk gemotiveerd wordt door "het historisch én visueel geheel", dat het beschermd gebied "de directe, er onmiddellijk mee verbonden omgeving van de hoeven" vormt, namelijk het landbouwareaal van de hoeven, dat de uitgestrektheid van het landbouwareaal de toepassing van de nieuwe decreetbepaling niet in de weg staat en dat overigens een oppervlakte van 148 ha relatief beperkt is als vergezicht;

Overwegende dat in de memories van wederantwoord verzoekende partijen er op wijzen dat "indien moet worden aangenomen dat er met het decreet van 22 februari 1995 een mogelijkheid wordt gecreëerd om een onroerend goed, waarvan de Raad van State in het vorige arrest heeft geoordeeld dat het (...) enkel als landschap kan worden beschermd, thans ook als dorpsgezicht te beschermen, (er dan) noodzakelijk een doublure in

beschermingsmogelijkheden (is)", wat "leidt tot arbitraire bescherming als landschap of als dorpsgezicht, zonder bruikbaar criterium van onderscheid, al naar gelang het willekeurig oordeel van het bestuur", en dat de eis van onmiddellijke verbondenheid helemaal wordt uitgehold indien moet worden aangenomen dat van geval tot geval de directe, er onmiddellijk mee verbonden visuele omgeving van een monument zo nodig ruimer dan de "onmiddellijke" omgeving kan zijn;

Overwegende dat verwerende partij in de laatste memories nog doet opmerken dat de decreetswijziging precies tot doel had om onder meer hoeven samen met hun omgeving te beschermen, dat de omgeving van een hoeve juist het omgevende landbouwareaal is, dat te dezen de minister "perfect de decreetswijziging en het doel dat de wetgever voor ogen had, (heeft) toepast", dat bij het beschrijven van de artistieke en historische waarde is verwezen naar het beeldbepalend karakter van het dorpsgezicht, dat de nadruk ligt op de historische-artistieke-visuele eenheid van het geheel van monumenten en omgeving, dat de hoeven zonder het landbouwareaal aan waarde inboeten en dat het landbouwareaal zonder de monumentale hoeven aan waarde inboet;

Overwegende dat aanvankelijk artikel 2, 3°, van het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten bepaalde :

"Dit decreet verstaat onder :

(...)

3° stads- of dorpsgezicht: een groepering van één of meer monumenten en/of onroerende goederen met omgevende bestanddelen, zoals onder meer beplantingen, omheiningen, waterlopen, bruggen, wegen, straten en pleinen, die omwille van haar artistieke, wetenschappelijke, historische, volkskundige, industrieel-archeologische of andere sociaal-culturele waarde van algemeen belang is";

dat het decreet van 22 februari 1995 de bepaling door volgende tekst heeft vervangen :

"Dit decreet verstaat onder :

(...)

3° stads- of dorpsgezicht :

- een groepering van één of meer monumenten en/of onroerende goederen met omgevende bestanddelen, zoals onder meer beplantingen, omheiningen, waterlopen, bruggen, wegen, straten en pleinen, die vanwege haar artistieke, wetenschappelijke, historische, volkskundige, industrieel-archeologische of andere sociaal-culturele waarde van algemeen belang is;
- de directe, er onmiddellijk mee verbonden visuele omgeving van een monument, bepaald in 2° van dit artikel, die door haar beeldbepalend karakter de intrinsieke waarde van het monument tot zijn recht doet komen dan wel door haar fysische eigenschappen de instandhouding en het onderhoud van het monument kan waarborgen";

Overwegende dat in het ministerieel besluit van 19 december 1994, later bij arrest nr. 57.161 van de Raad van State vernietigd, de bescherming als dorpsgezicht van het gehucht Amelgem en omgeving werd gemotiveerd door de historische en de esthetische waarde; dat de bestreden besluiten in essentie door dezelfde motivering als het besluit van 19 december 1994 worden verantwoord, met toevoeging daaraan van verwijzingen naar een "visueel geheel" en "visuele eenheid" :

"(Met betrekking tot de historische waarde.) De afbakening omvat niet alleen de hoeven Klein Amelgem en Groot Amelgem en de reeds als monument beschermde kapel van Onze-Lieve-Vrouw-Geboorte met de daarrond gelegen huizen die grotendeels teruggaan tot de oude bebouwing van het gehucht, maar komt ook overeen met het historische abdijdomen zoals het wordt beschreven in 1554: in het totaal 147 ha begrensd door de Heerbaan in het noorden en de Molenbeek in het zuiden, en dat nog steeds een visueel geheel en een aaneengesloten landbouwareaal vormt met ongeveer dezelfde oppervlakte, begrenzing (Klein Cabbeek, Cabbeek, Lindeveld, etc.) en elementen (akkers, weiden, hooibeemden, bos).

Groot Amelgem vormt nog steeds de zetel van een landbouwbedrijf, hetgeen bijdraagt tot de authenticiteit van de site.

(Met betrekking tot de artistieke waarde.) Het gebied heeft een nog grotendeels ongerept landelijk karakter, met contrasten tussen de open kouters en de diep ingesneden colluviale dalen en met vergezichten vanaf de Heerbaan. Het vormt bovendien een ongerepte visuele eenheid, die bijdraagt tot de intrinsieke waarde en de authenticiteit van de betrokken monumenten";

Overwegende dat het dorpsgezicht gehucht Amelgem en omgeving hoofdzakelijk een vrijwel aaneengesloten, 147 ha groot landbouwareaal behelst, bestaande uit akkers, weiden, hooibeemden, bos; dat gelet op die kenmerken het gebied volgens het arrest nr. 57.161 van de Raad van State niet kan worden ingepast in het begrip "dorpsgezicht" zoals dat door het initiële artikel 2, 3°, van het decreet van 3 maart 1976 werd omschreven; dat het nieuwe artikel 2, 3°, eerste lid, er zich toe beperkt het oorspronkelijke artikel 2, 3°, louter te hernemen; dat bijgevolg, in zoverre het bestreden besluit op artikel 2, 3°, eerste lid, van het decreet van 3 maart 1976 berust, het wettelijke grondslag mist en het gezag van gewijsde van het arrest nr. 57.161 schendt;

Overwegende dat door te verwijzen naar de visuele omgeving, de bestreden beslissing onmiskenbaar appelleert aan het artikel 2, 3°, tweede lid, van het decreet van 3 maart 1976;

Overwegende dat, naar de verklaring van de bevoegde minister in de commissie, de aanvulling van de definitie van een stads- of dorpsgezicht er op gericht is "om de ontstaansomgeving van een isolaat monument omwille van zijn waarde in sé én voor het monument te kunnen beschermen" (Vl. R., Stukken, 1993-94, nr. 589-4, p. 3); dat, zoals het artikel 2, 3°, tweede lid, is geformuleerd, evenwel niet de gehele, onbeperkte ontstaansomgeving of zogenaamde biotoop van het monument is

beoogd, maar alleen de directe en visuele omgeving die onmiddellijk met het monument is verbonden;

Overwegende dat ook de voorbereidende werken ervan doen blijken dat de bedoelde omgeving veeleer restrictief moet worden opgevat; dat de bevoegde minister in de commissie toelichtte dat met betrekking tot de windmolens de directe, er onmiddellijk mee verbonden omgeving de windvang is, "namelijk de eerder beperkte ruimte die dient vrijgehouden voor het draaien van de molenwieken", en dat de reikwijdte van de vrijwaringszone geval per geval zal worden beoordeeld, maar "eerder restrictief moet worden bemeten" (voormeld stuk nr. 589-4, p. 18); dat in de Vlaamse Raad de minister, op een vraag of door de wijziging van het decreet van 3 maart 1976 samen met een watermolen ook het weiland aan de overkant van de beek kan worden beschermd, antwoordde dat dankzij de nieuwe definitie inderdaad de molen als dusdanig én de onmiddellijke omgeving als dorpsgezicht beschermd zal kunnen worden en dat voor de verdere omgeving dan een procedure voor de bescherming van landschappen zal kunnen worden ingezet (Vl. R., Handelingen, 7 februari 1995, p. 1078);

Overwegende overigens dat insgelijks het naast elkaar bestaan van een regime van stads- en dorpsgezichten eensdeels en van het door de wet van 7 augustus 1931, thans het decreet van 16 april 1996, geregelde regime van landschappen tot een restrictieve interpretatie dwingt;

Overwegende dat het dorpsgezicht gehucht Amelgem en omgeving een grotendeels ongerept landelijk gebied van 147 ha beslaat; dat de hoeven Groot en Klein Amelgem en de kapel van Onze-Lieve-Vrouw-Geboorte in de zuidoostelijke hoek van het dorpsgezicht liggen, op 700 m tot meer dan 1 km van de noordelijke en de

westelijke grens van het gebied; dat de bestreden beslissingen niet zonder reden gewagen van "vergezichten" vanaf die noordelijke grens; dat met verwerende partij wordt aangenomen dat deze vergezichten "zeer beperkt" zijn indien men ze vergelijkt met het uitzicht op Engeland vanaf Calais en het uitzicht op Afrika vanaf Gibraltar; dat het bestreden dorpsgezicht echter niet aan die uitzichten moet worden getoetst, maar aan het artikel 2, 3°, tweede lid, van het decreet van 3 maart 1976; dat daarin geen sprake is van vergezichten of van de wijde omtrek, wel van de directe en onmiddellijk met het monument verbonden visuele omgeving; dat volgens verzoekende partijen "de hoeven zelfs niet zichtbaar (zijn) vanaf de terreinen toebehorend aan (Lucie LIPPENS), die zijn gelegen op het grondgebied van Merchtem, ten westen van de hoeven"; dat verwerende partij dit niet tegenspreekt; dat hoger is toegelicht dat de voor bescherming vatbare omgeving van een monument, bedoeld in meervernoemd artikel 2, 3°, tweede lid, op eerder beperkende wijze dient geïnterpreteerd te worden; dat met zodanige, restrictieve interpretatie de bescherming van het gehucht Amelgem en omgeving zoals afgebakend in de bestreden besluiten, het eventuele beeldbepalend karakter voor de hoeven en de kapel ten spijt, niet valt overeen te brengen; dat de besproken middelen in die mate gegrond zijn;

Overwegende dat verwerende partij verzoekt de vernietiging in voorkomend geval te beperken tot de bescherming als dorpsgezicht; dat verzoekende partijen zich daartegen verzetten omdat de verwerende partij zelf in haar antwoord op de middelen beklemtoont dat de hoeven en hun omgeving één onlosmakelijk geheel vormen dat in zijn geheel moet worden beschermd;

Overwegende dat de beweerde noodzaak om de hoeven én hun uitgestrekte omgeving, zoals afgebakend in

de bestreden beslissingen, te beschermen niet strijdt met het verzoek tot gedeeltelijke vernietiging van de beschermingsbesluiten; dat ten andere uit de bespreking van het tweede en vijfde middel volgt dat zo de hoeven én de wijde omgeving dienen beschermd te worden, het juridisch niet mogelijk is dit tesamen op grond van het decreet van 3 maart 1976 te doen; dat op de vraag van de verwerende partij wordt ingegaan; dat de bestreden besluiten ten gevolge van het tweede en het vijfde middel alleen vernietigd worden in zoverre zij de voorlopige en de definitieve bescherming van het gehucht Amelgem en omgeving betreffen;

Overwegende dat het bijgevolg nog nodig is het derde middel, eerste onderdeel, van de beroepen te onderzoeken, waarin de onwettigheid wordt aangevoerd van de voorlopige, respectievelijk definitieve bescherming als monument van de hoeven Groot en Klein Amelgem,

B E S L U I T :

Artikel 1.

De zaken A. 74.381 en A. 79.015 worden gevoegd.

Artikel 2.

Vernietigd wordt de beslissing van 17 februari 1997 van de Vlaamse minister van Cultuur, Gezin en Welzijn in zoverre zij het gehucht Amelgem en de omgeving van de hoeven Groot en Klein Amelgem te Meise, Merchtem en Wemmel op de lijst van voor bescherming vatbare dorpsgezichten opneemt.

Artikel 3.

Vernietigd wordt de beslissing van 17 maart 1998 van de Vlaamse minister van Cultuur, Gezin en Welzijn in zoverre zij het gehucht Amelgem en de omgeving van de hoeven Groot en Klein Amelgem te Meise, Merchtem en Wemmel als dorpsgezicht beschermt.

Artikel 4.

De debatten worden heropend.

Artikel 5.

Artikelen 2 en 3 van dit arrest zullen worden bekendgemaakt op dezelfde wijze als het vernietigde besluit.

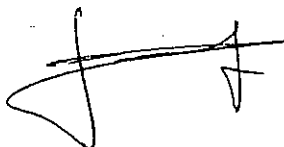
Artikel 6.

De uitspraak over de bijdrage in de betaling van de kosten wordt uitgesteld.

Aldus te Brussel uitgesproken in openbare terechtzitting, op veertien juli tweeduizend, door de Xe kamer, die was samengesteld uit :

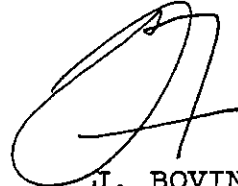
de HH. J. BOVIN, staatsraad, wnd. kamervoorzitter,
J. LUST, staatsraad,
L. LAVRYSEN, staatsraad,
Mevr. A. TRUYENS, griffier.

De griffier,

A. TRUYENS.

De voorzitter,

J. BOVIN.